

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

The Performance of The Village Headmen and Sub-District Chief In Mueang Khon Kaen District, Khon Kan

สุพรรณ นามศรีฐาน

Suphan Namsrithan

นักศึกษาหลักสูตรทวิปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ

คณะรัฐศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Dual Master's students Degree Program in Public Administration and Business Administration

Faculty of Political Science & Faculty of Business Administration Ramkhamhaeng University, Thailand

Email: suphan.nam99@gmail.com

Received August 29, 2022; Revised November 28, 2022; Accepted December 23, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน (2) การอำนวยความสะดวกการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย (3) แนวทางการสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์เชิงพรรณนา ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่า 1. การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการโดยมีการกำกับดูแลราชการในท้องที่ปกครองเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนดไว้อย่างเหมาะสม 2. การอำนวยความสะดวกการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชนมีการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองตามที่กฎหมายกำหนดได้อย่างถูกต้อง 3. แนวทางการสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน คือ (3.1) จัดชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและแบ่งความรับผิดชอบให้ควบคุมเป็นกลุ่มโซนบ้าน (3.2) มอบหมายให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและบริเวณรอบหมู่บ้าน (3.3) จัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากราชการในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน (3.4) ประชาสัมพันธ์ให้ลูกบ้านได้ทราบและเข้าใจถึงนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐรวมถึงกฎหมายใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง

ข้อค้นพบ ทราบถึงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านและที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินให้กับราษฎร

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน; กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน; การอำนวยความสะดวกเป็นธรรม; ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

Abstract

These studies were the qualitative research by the in-depth interview and there were the objectives to study (1) working on duty of the headers in the level of village and sub-district, (2) directing on good government and controlling the social safety and peace, and (3) procedures to manage the safety on life and property of people at the urban district in Khokan province. The data givers were the headers in the villages and sub-districts by selecting the specific random. Then tools of research were interview, descriptive analysis, checking the triangle data, collecting data as document and interview. Therefore, studies were found that 1. the duty performance went on the rule or law of bureaucratic system by administrating the people in the rural area, going on the bureaucratic rule and law rightly, 2. directing the good government and managing the people's happiness and peace by acting the power of the officers that was defined by rulers, 3. procedures to create the safety in life and property for people. There were (3.1) setting of the security within the villages and providing the responsibility on zone of village, (3.2) assigning to the assistant headers and security men in the villages and sub-districts within the villages and sub-districts, (3.3) performing the activities of relative communities to promote the participation of people in that area, governmental and private organizations in those villages, and (3.4) informing the news to villagers and understanding the policy of government, including the new law changed and concerning with the people.

From studies, the new types of knowledge were found that the roles of headers in the villages and sub-districts on directing the good government and safety and happiness, being usage to them and procedure to create the safety in life and property for people.

Keywords: Performance; Village and Sub-district Header; Administration of Justice; Safety of Life and Property

บทนำ

การจัดการปกครองท้องถิ่นที่ได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้สำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองเหมือนดังเดิม ตั้งแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้ตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในการบริหารท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าสิ่งที่สำคัญ คือ การมีนโยบายและแผนการพัฒนาต่างๆ ทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม และเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของรัฐบาล ในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานของรัฐที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ที่มีหน้าที่ในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ราษฎรในเขตปกครองตั้งแต่ยุคแรกของการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ ในการปกครองดูแลการบริหารจัดการทุกด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขอรราษฎร ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินประชาชนในเขตปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงของกระแสยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบโดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ส่งผลถึงวิถีชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านที่ตนปกครองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเป็นความท้าทายการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อประชาชนและประเทศชาติโดยรวมอย่างสูงยิ่ง

ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องทบทวนบทบาท อำนาจหน้าที่ เรียนรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สามารถอำนวยความสะดวก ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเป็นธรรม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกปลอดภัย มีความเชื่อมั่นศรัทธาและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยรวมเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

การค้นคว้าอิสระนี้นำเสนอเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในเรื่องบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องของการ

อำนวยความเป็นธรรม การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และแนวทางการรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของราษฎรในหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาการอำนวยความเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
บุคคลหรือองค์กรมีตำแหน่งและมีสถานภาพหนึ่ง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของการแสดงออก คือ มีการกระทำที่มีลักษณะของการแสดงบทบาท เป็นการทำหน้าที่และเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ การแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่นั้นในทางหนึ่ง จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับตำแหน่งและสถานภาพ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างของสังคมและการเมือง ในแนวคิดของ Broom & Selznick (1968) กล่าวว่า บทบาทเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมที่แสดงออกต่อกันซึ่งเห็นได้ชัดในตำแหน่งทางสังคม ซึ่งจะถูกกำหนดโดยหน้าที่และตำแหน่งทางสังคม ซึ่งบ่งบอกถึงความคาดหวังในบทบาทที่ตนเป็นอยู่ และเป็นสิ่งผูกมัดที่ต้องปฏิบัติตาม บทบาทที่ปฏิบัติจริงมักจะมีอิทธิพลมาจากการกระทำที่มีลักษณะเฉพาะของบุคคลแต่ละคน และ Horton & Hunt (1980) กล่าวว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังของบุคคลผู้ซึ่งอยู่ในแต่ละสถานภาพ แต่ละคนอาจจะมีหลายสถานภาพและถูกคาดหวังให้แสดงบทบาทที่เหมาะสมกับสถานภาพของบุคคลนั้น ในขณะที่ Krech, Crutchfield & Ballachey (1962) กล่าวว่าบทบาทเป็นแบบแผนของความต้องการและการกระทำที่สมาชิกของชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามคุณลักษณะของตำแหน่งหรือบทบาท คือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่งในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอำนวยความเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย

ในประเด็นของความยุติธรรม จูฬารัตน์ ผดุงชีวิต (2557) กล่าวว่า เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยข้อกำหนดทางกฎหมายที่ระบุไว้เป็นเกณฑ์หลักในการตัดสินจากการกระทำต่าง ๆ แต่มีความซับซ้อนและสามารถมองได้

หลายมิติ ตั้งแต่เรื่องจิตสำนึก คุณธรรมและวิธีคิดของบุคคล ระบบคุณค่า โครงสร้างและกลไกทางสังคม รวมถึงนโยบายรัฐ ทั้งนี้ สามารถ มั่งสั้ง (2563) ให้ความคิดเห็นว่า ความเป็นธรรมเป็นสภาวะที่ตรงกับความ เป็นจริง หรืออีกนัยหนึ่ง ผลที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงกับเหตุตามความสภาวะแห่งความเป็นจริง คือ ผลเกิดจาก เหตุ ถ้าเหตุดีผลจะต้องดี ในทางกลับกัน ถ้าเหตุไม่ดีผลที่ออกมาจะไม่ดี ในทรรศนะของ John Stuart Mill (1949) กล่าวว่าความเสมอภาคเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของความยุติธรรมและเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการ ทำตามหลักความยุติธรรม อภิวัฒน์ สุดสาว (2554) ได้กล่าวว่า หลักความเสมอภาคเป็นหลักการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่า เทียมกัน โดยถือหลักที่ว่ารัฐจักต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกัน และห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความ แตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทาง เศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น การอำนวย ความเป็นธรรมในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง จึงเป็นการดำเนินการเพื่อให้ราษฎรได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นความถูกต้องตามกฎหมายหรือตามความรู้สึกของคนทั่วไป ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขปัญหาในกรณี ที่ประชาชนไม่ได้รับความสะดวก และความไม่เป็นธรรม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรได้รับความยุติธรรม และความเป็นธรรม ทั้งนี้ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นภารกิจสำคัญที่จะทำให้สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นที่พึ่งของประชาชน โดยเฉพาะการเป็นสถาบันหรือองค์กรธรรมภิบาล ที่จะบูรณาการทุกภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน

การสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน จากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Need Theory) แสดงให้เห็นว่าความปลอดภัยเป็นหนึ่งในความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่นเดียวกับความต้องการด้านร่างกาย ดังนั้น ความปลอดภัยจึงต้องเกิดขึ้นก่อน เพื่อดำรงพัฒนาสุขภาพ และ ความเป็นอยู่ของประชาชน (Maslow, 1970) ความปลอดภัยของประชาชนในชุมชนจึงต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ก่อน เพื่อดำรงและพัฒนาความผาสุก สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในชุมชน กระบวนการสร้าง เสริมความปลอดภัยในชุมชน จึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานด้านความปลอดภัยที่ควรดำเนินการในชุมชน เพราะ ความปลอดภัยเป็นสิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงมีพึงได้ โดยประชาชนมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยอย่างปลอดภัย มีสิทธิที่จะ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้เกิดความปลอดภัย มีสิทธิที่จะ ตัดสินใจว่า สิ่งใดคืออันตราย อะไรคือปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดการบาดเจ็บและความไม่ปลอดภัย เป็นต้น (อิธิปัญญ์ สุขสว่าง, 2550) โดยทั่วไปความปลอดภัย สามารถแบ่งเป็นมุมมองสำคัญได้ 2 แบบ คือ (Kullberg, 2010) (1) ความปลอดภัยในฐานะที่เป็นวัตถุวิสัย (Safety as an objective condition) มักใช้ในประเด็นของ การจัดการและการป้องกัน (2) ความปลอดภัยในฐานะที่เป็นอัตวิสัย (Safety as an subjective phenomenon) มีความหมายสัมพันธ์กับความรู้สึกส่วนบุคคลและองค์ประกอบพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและสังคม

การส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน เป็นกระบวนการในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติ ที่ประชาชน ชุมชน รัฐบาล และองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งภาคธุรกิจ และองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลมาใช้ เพื่อพัฒนาความยั่งยืนของความปลอดภัย ให้แก่ประชาชนในชุมชนให้ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมอันตราย อาชญากรรม สาธารณภัย อุบัติเหตุ โรคภัย และภัยจากยาเสพติด ส่งผลให้ประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชน มีสุขภาพดี รอดพ้นจากปัญหาความไม่ปลอดภัยต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการสร้างเสริมความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ และยึดหลักการร่วมแรงร่วมใจกันของชุมชนเป็นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นวิธีเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ การอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรม ความปลอดภัย โดยสรุปคุณลักษณะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน การอำนวยความสะดวกการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ตามแนวคิดนักวิชาการและมีเอกสารอ้างอิงเชิงวิชาการ และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ พระราชบัญญัติหรือตัวบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ บทความ ตำราทางวิชาการ เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้เกิดความสมบูรณ์

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะใช้ในการศึกษา คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างเฉพาะที่ให้ประเด็นสำคัญ (Key Informant) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเรื่องของการอำนวยความสะดวกการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รวมจำนวน 20 คน ดังนี้ ตำบลแดงใหญ่ ตำบลบ้านทุ่ม ตำบลสวะถี ตำบลบ้านหว้า ตำบลบ้านเป็ด ตำบลบ้านค้อ ตำบลท่าพระ ตำบลโนนท่อน ตำบลสำราญ และตำบลดอนหัน

2. เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual Interviews) และเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งอาศัยการสนทนา ซักถาม และได้ตอบ ระหว่างผู้รวบรวมข้อมูล หรือผู้สัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูล ด้วยวิธีการนี้ทำให้ผู้ศึกษามีโอกาสสังเกตท่วงท่าบุคลิกภาพ อากัปกิริยา ตลอดจนพฤติกรรมการแสดงออกทาง

กาย วาจาขณะการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการตีความหมายของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ด้วย และสาเหตุที่ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีดังกล่าวเนื่องจากมีข้อดีหลายประการ ได้แก่

- 2.1 สามารถถามในประเด็นสำคัญ จนได้รายละเอียดลึกซึ้งโดยครบถ้วนสมบูรณ์
- 2.2 ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้ถูกสัมภาษณ์ขณะสัมภาษณ์
- 2.3 ผู้รวบรวมข้อมูลสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีก่อนการสัมภาษณ์ ทำให้ได้รับความไว้วางใจ
- 2.4 เหมาะสำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดความรู้สึกออกมาได้ด้วยการเขียน
- 2.5 เหมาะกับข้อมูลที่เป็นเรื่องลับหรือประเด็นอ่อนไหวที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ต้องการบันทึกไว้

เป็นหลักฐานแต่ต้องการพูดให้ฟัง

2.6 สามารถบันทึกเสียงไว้ได้เพื่อเปิดฟังซ้ำ หากต้องการตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องในการตีความหมาย

ทั้งนี้ กลุ่มประชากรก่อนข้างมีจำนวนจำกัด และมีข้อจำกัดในการเปิดเผยข้อมูล เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่อาจมีผลกระทบการดำเนินงาน จึงเลือกใช้เทคนิคดังกล่าวเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและรายละเอียด ดังนี้

3.1 แสวงหาข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ พระราชบัญญัติ ทั่วบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อมูลสารสนเทศ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และผลงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและ ข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษากำหนดกรอบแนวคิด ขอบเขตเนื้อหา เพื่อสร้างแนวคำถาม เพื่อใช้ในการ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้ให้ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อขอความร่วมมือ ในการทำการศึกษายั่งยืนและผู้ใหญ่นบ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดไว้ และมีการติดต่อนัดหมายตามวัน เวลา สถานที่ โดยการสัมภาษณ์จะเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ตามแนวคำถามที่กำหนด และเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ผลที่ถูกต้องชัดเจน ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะเข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อแสวงหาข้อมูลที่เป็นจริง เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ และนำไปสู่ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องของการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและ ความปลอดภัยในแก่ราษฎรในหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาในการ ดำเนินงาน เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดต่อชุมชนหรือหมู่บ้านโดยรวมต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ สามเส้า (triangulation) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

- 5.1 ด้านข้อมูล (data triangulation) โดยตรวจสอบด้านเวลา สถานที่ และแหล่งข้อมูล
- 5.2 ด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) ผู้วิจัยและผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 5.3 ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการเก็บข้อมูลโดยวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และโดยวิธีการสัมภาษณ์
- 5.4 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สนทนาร่วมกันกับผู้ให้สัมภาษณ์พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้โดยผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ ทั้งนี้หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียง
- 5.5 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จากการสัมภาษณ์และการรวบรวมข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อนำมาพิจารณาถึงความรู้ ความเข้าใจโดยทั่วไปของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง คือ การเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ มีภารกิจในการดูแลทุกข์สุขของลูกบ้านในเขตพื้นที่ของตน ในความเข้าใจของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กล่าวคือ มีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รายงานเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องรับทราบ รับรองข้อมูลทางทะเบียนราษฎรที่ไม่ชัดเจนของราษฎรในพื้นที่ ปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีการทำงานตามนโยบายที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำหนดขึ้น

ปัญหาในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านภัยอันเกิดจากเหตุการณ์ของผู้ก่อเหตุร้ายในเขตพื้นที่ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการทะเลาะวิวาททั้งในครอบครัวและระหว่างคนในชุมชน ปัญหาการลักทรัพย์ ฉกชิงวิ่งราว ปัญหายาเสพติดโดยเฉพาะในวัยรุ่น เป็นต้น ทั้งนี้ ปัญหาบางเรื่องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถจัดการให้จบลงได้ด้วยตนเอง แต่บางเรื่องเกินกว่ากำลังความสามารถและอำนาจหน้าที่ ก็จะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการนำความเดือดร้อนหรือปัญหาของลูกบ้านแจ้งต่อหน่วยงานราชการต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากการเกิดปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งแต่กำลังคนมีไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา หรืออาจเป็นเพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ทางด้านกฎหมาย ความรู้ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ จึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังขาดประสิทธิภาพ ไม่บรรลุเป้าหมาย

2. การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2552 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา พ.ศ.2553 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) เป็นต้น เช่น การดำเนินการเพื่อให้ราษฎรได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องทั้งตามกฎหมายและควมมีเหตุผลตามความรู้สึกของประชาชนทั่วไป การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในพื้นที่ การป้องกันและระงับเหตุร้ายการรายงานเหตุผิดปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งอาจเป็นคุณหรือโทษแก่ชุมชน ประชาชนหรือประเทศชาติได้ การเฝ้าระวังปัญหาเสพติด การช่วยเหลือภัยพิบัติ การทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอ รวมทั้งการจัดให้มีการคุ้มครองป้องกัน ส่งเสริมและช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยโอกาสให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหรือให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งเศรษฐกิจ และสังคมในการดำรงชีวิตอย่างเพียง เป็นต้น ดังนั้น การทำให้ประชาชนเกิดประโยชน์สุขในบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการเป็นที่พึ่งของประชาชน สำหรับปัญหาปัญหาที่พบ คือ ราษฎรบางส่วนไม่เข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่และภารกิจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย อาจเป็นเพราะว่า ขาดการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ให้กับลูกบ้านอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม เช่น ผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร หรือผู้ที่มีการศึกษาต่ำจะไม่ให้ความสนใจหรือรับรู้ข่าวสารของบ้านเมือง

3. แนวทางการรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีดังนี้

3.1 ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณการส่งเสริมความรู้ใหม่ต่อการบริหารจัดการความปลอดภัย การเพิ่มจำนวนบุคลากร การให้กำลังใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานและเพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่บุคลากรที่เป็นกลไกคุ้มครอง ป้องกันความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ และคอยเฝ้าระวังภัยที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งได้แก่ ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.2 สนับสนุนให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้พัฒนาศักยภาพ โดยส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่องานในหน้าที่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะความเป็นผู้นำ ได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ

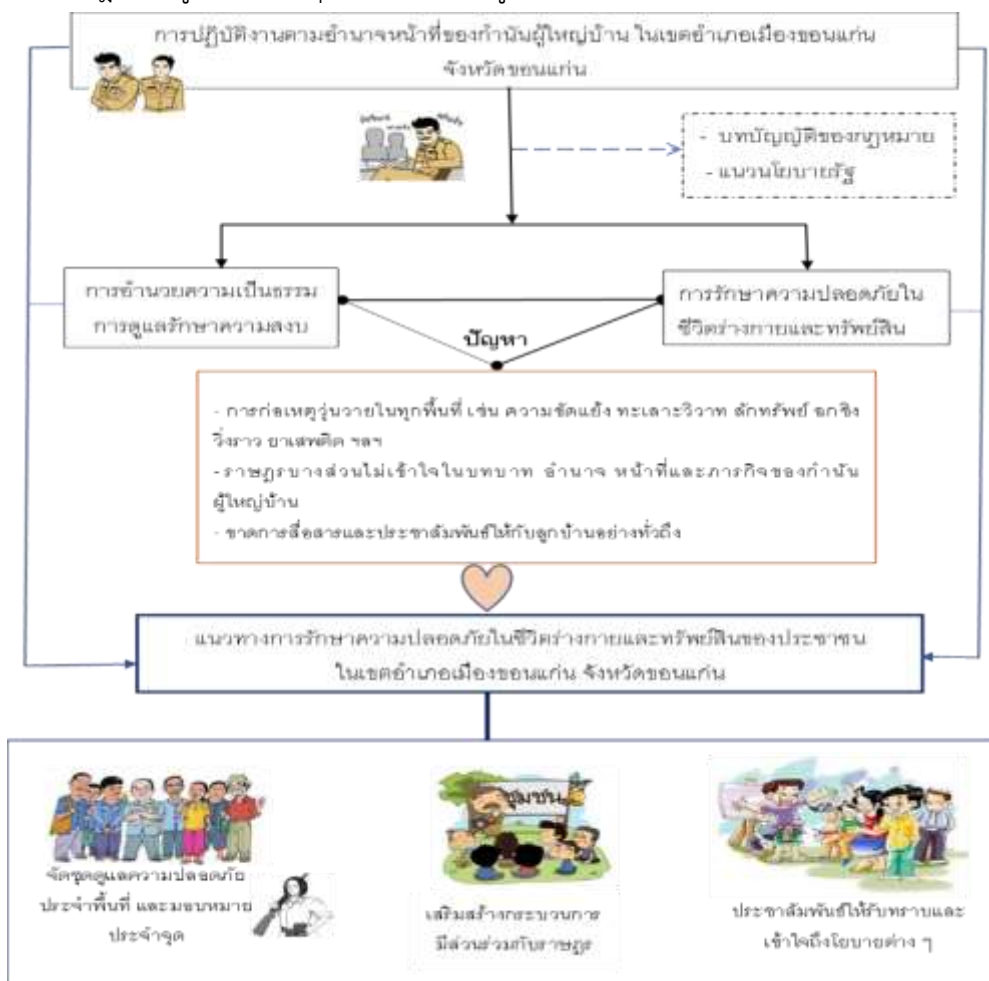
3.3 ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการประชุม จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสาร และ

อธิบายให้ประชาชนหรือราษฎรในพื้นที่ปกครองของตนได้เข้าใจเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่ประชาชนควรรู้ อย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้นำเสนอเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในเรื่องบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องของการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อใช้เป็นแนวทางการรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของราษฎรในหมู่บ้าน โดยสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ตามแผนภาพ

ภาพที่ 1 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องของการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน เขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้ศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการรับรู้ถึงหน้าที่ของตนเอง โดยมีการปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2552 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา พ.ศ.2553 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) และมีการกำกับดูแลประชาชนหรือราษฎรในท้องที่ปกครองของตนให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนด ไว้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2552) กล่าวว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทและสถานะต่าง ๆ หลายสถานะด้วยกัน เช่น ฐานะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามกฎหมาย เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นพนักงานฝ่ายปกครองตามความในมาตรา 2(6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและความมั่นคงภายในประเทศในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ที่ตนปกครองอยู่ รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสร้างความอบอุ่นให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นหลักประกันการได้รับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึงในฐานะตัวแทนของรัฐ และสอดคล้องกับ (กรมการปกครอง, 2556) กล่าวถึงหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระบุว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ในการเฝ้าระวัง ป้องกันโรคภัย ไม่ให้แพร่ระบาดเข้าสู่หมู่บ้าน ตลอดจนการทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรค ในการค้นหาและคัดกรองกลุ่มเสี่ยง การจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มเสี่ยง เพื่อเฝ้าติดตามสังเกตอาการเป็นระยะเวลา 14 วัน รวมถึงให้คำแนะนำ สร้างการรับรู้แก่ลูกบ้านถึงแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักสาธารณสุข และภารกิจสำรวจผู้ได้รับผลกระทบ หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย การตรวจและจับกุมบุคคลที่ฝ่าฝืนการห้ามออกนอกเคหสถานในช่วงเวลาเคอร์ฟิว ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ตามมาตรา 2 (16) แห่ง ป.วิอาญา ประกอบ พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และเป็น “ชุดปฏิบัติการตำบล” ตั้งด่านตรวจคัดกรองผู้มาจากกลุ่มเสี่ยง และวัดอุณหภูมิร่างกาย ผู้สัญจรเข้าออกหมู่บ้าน และห้ามบุคคลในเขตท้องที่ที่ทั่วราชอาณาจักรออกนอกเคหสถานช่วงเคอร์ฟิว รวมถึงเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ให้อนุญาตเป็นการเฉพาะราย กรณีบุคคลมีเหตุจำเป็นต้องออกนอกเคหสถานช่วงเคอร์ฟิว ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ฯ

2. การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองตามที่กฎหมายกำหนดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับ (กรมการปกครอง, 2556) กล่าวว่า การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง เป็นการดำเนินการเพื่อให้ราษฎรได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นความถูกต้องตามกฎหมาย หรือเหตุผลตามความรู้สึกของบุคคลทั่วไป ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขปัญหาในกรณีที่ประชาชนไม่ได้รับความสะดวก และไม่เป็น

ธรรม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรได้รับความยุติธรรมและความเป็นธรรม และ โสภณ สิทธิจันทร์ (2556) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ศึกษากรณี อำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้ว พบว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้ว มีบทบาทในการอำนวยความสะดวกตามกฎหมายในอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง

3. การรักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ในการสร้างความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของราษฎร การทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน มีการปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน ทหาร ตำรวจ และสมาชิกกองอาสา รักษาดินแดน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการช่วยเหลือเจ้าพนักงานของหน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 โดยปฏิบัติหน้าที่ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และที่ได้รับอนุมัติจากจังหวัด/อำเภอแล้วแต่กรณี เพื่อให้เกิดความอบอุ่นและไว้วางใจแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นหลักประกันในการรับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ ญัตติ ญ.นอ (2555) กล่าวว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทและสถานะต่าง ๆ หลายสถานะด้วยกัน เช่น สถานะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามกฎหมาย เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นพนักงานฝ่ายปกครองตามความในมาตรา 2(6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนและความมั่นคงภายในประเทศ ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ที่ตนปกครองอยู่ รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งสร้างความอบอุ่นให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นหลักประกันการได้รับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง ในฐานะตัวแทนของรัฐ เป็นกลไกของรัฐในระดับที่ย่อยที่สุด ทำหน้าที่ในการใช้อำนาจของรัฐเพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชนแทนรัฐบาล อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอในฐานะรัฐโดยตรง และที่สำคัญ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เป็นทั้งตัวแทนของรัฐเพื่อช่วยเหลือราษฎรในยามประสบภัยพิบัติ ช่วยเหลือในการติดต่อส่งข่าวสารและเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการ การดำเนินการเพื่อยุติข้อขัดแย้งต่าง ๆ ของรัฐไปสู่การปฏิบัติรวมถึงการเป็นตัวแทนของประชาชนในเวลาเดียวกัน และในฐานะผู้นำหมู่บ้าน เป็นผู้นำตามธรรมชาติในท้องถิ่นที่เป็นผู้นำในการรวบรวมปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร นำเสนอต่อทางราชการ เป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นผู้นำความเจริญจากภายนอกเข้าสู่หมู่บ้าน เป็นผู้นำในการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

4. แนวทางการสร้างความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน

จากการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้ศึกษาสามารถสรุปแนวทางในการสร้างความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนได้ดังนี้

4.1 จัดกลุ่มดูแลความปลอดภัยประจำพื้นที่ เพื่อเฝ้าระวังรักษาความสงบภายในพื้นที่ และมอบหมายหน้าที่โดยแบ่งกลุ่มความรับผิดชอบควบคุมเป็นกลุ่มพื้นที่ เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการสืบหาและติดตามผู้กระทำความผิด

4.2 มอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านดูแลรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้านและบริเวณรอบหมู่บ้าน โดยให้รับผิดชอบเป็นจุด ๆ โดยเฉพาะเส้นทางหลักซึ่งประชาชนใช้สัญจรไปมา

4.3 จัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม จากประชาชนหรือราษฎรในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบและเข้าใจถึงนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงข้อกฎหมายใหม่ ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง

สรุป

กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีสถานะเป็นผู้แทนของรัฐ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่มีจังหวัดและอำเภอขึ้นเป็นโครงสร้างส่วนบนอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานอยู่ระดับล่างสุดของรัฐและอยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ โดยมีหน้าที่สำคัญ คือ การช่วยเรื่องการประสานงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมในหมู่บ้านและการแจ้งข่าวสารทางราชการให้ประชาชนรับทราบ ในขณะที่เดียวกันผู้ใหญ่บ้านก็มีสถานะและมีบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำชุมชน เนื่องจากไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว อีกทั้งมิได้ทำงานให้แก่ราชการเต็มเวลา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวจึงส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการอำนวยความสะดวก ธรรมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน กำนันและผู้ใหญ่บ้านยังจึงต้องมีการใช้ทักษะในการติดต่อสื่อสาร ติดต่oprสานงาน และจัดการปัญหาอันเกิดจากเหตุการณ์ของผู้ก่อการร้ายในทุพื้นที่ เช่น ความขัดแย้งในชุมชน การทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ ฉกชิงวิ่งราว ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสมและรู้จักการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การสนับสนุนให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้พัฒนาศักยภาพ โดยส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่องานในหน้าที่ เป็นการส่งเสริมให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะความเป็นผู้นำ ได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น โดยจัดตั้งศูนย์บริการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ในระดับตำบล โดยให้มีนิติกรประจำหมู่บ้านปฏิบัติหน้าที่ และจัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนพิเศษให้กับพนักงานฝ่ายปกครอง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ส่วนบริหารกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการจัดฝึกอบรมและเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องของการอำนวยความสะดวก การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน ให้กับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปีอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

3.1 การอำนวยความสะดวกของหน่วยงานอื่น เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และชั้นศาลต่อไป

3.2 การอำนวยความสะดวกเฉพาะด้าน เช่น การอำนวยความสะดวกทางแพ่ง การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมทางอาญา หรือด้านการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ เป็นต้น

3.3 ปัญหาที่มีผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย. (2556). *คู่มือการฝึกอบรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่รับเลือกใหม่*. กรุงเทพฯ.

จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต. (2557). *การเสวนาชุดโครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดความเป็นธรรมทางสังคม ครั้งที่ 1*. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐวุฒิ ฤทธนอก. (2555). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา: อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต), มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปริญญา นาคฉัตริย์. (2552). *สารอธิบดีกรมการปกครองเนื่องในวันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านประจำปี 2552*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารส่วนท้องที่.

สามารถ มั่งส้ง. (2563). *กระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือน : เหตุให้เกิดความไม่เป็นธรรม*. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2565, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9630000084159>.

โสภณ สิทธิจันทร์. (2556). *บทบาทของฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ศึกษากรณีอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อธิปญฺญ์ สุขสว่าง. (2550). *ชุมชนปลอดภัย* (รายงานการประชุม). กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการสาธารณสุข 28.
- อภิวัฒน์ สุดสาว. (2554). หลักความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *วารสารจุลนิติ*, 8(1), 145-155.
- Broom, L. & Selznick P. (1968). *Sociology* (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Horton, P.B., & Hunt, C.L. (1980). *Sociology*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Krech, D., Crutchfield, R. S., & Ballachey, E. L. (1962). *Individual in society: A textbook of social psychology*. New York, NY, US: McGraw-Hill.
- Kullberg. (2010). *My Home is my Castle: Residential Wellbeing and Perceived Safety in Different Types of Housing Areas in Sweden*. Ph.D. dissertation, Faculty of Health Sciences, Linköping University.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and Personality* (2nd ed.). New York: Harper & Row, Publisher.
- John Stuart Mill. (1949). *The Classical Utilitarianism*. New York: Hackett Publishing.